



Centru
Cercetări
Demografice



Comisia Națională
pentru Populație și
Dezvoltare



Fondul ONU
pentru Populație

POPULAȚIE ȘI DEZVOLTARE

Buletin de informație și analiză în demografie

Nr. 1, 2015



SUMAR:

Ce ne așteaptă către anul 2100 – Proгноza ONU	3	Politici prietenoase familiei	10
Încă o dată despre importanța datelor statistice fiabile cu privire la populație	5	Susținerea socială a familiilor cu copii este oare eficientă?	12
Republica Moldova continuă să piardă populația în urma migrației în masă	7	Progrese în urma strategiei privind reforma sistemului rezidențial	15
Islanda – o istorie demografică de succes	8	Republica Moldova în contextul global de urbanizare	16

"Populație și Dezvoltare" este un buletin semestrial de informare și analiză în domeniul demografic editat de Centrul de Cercetări Demografice al Institutului Național de Cercetări Economice al AȘM sub egida Comisiei Naționale pentru Populație și Dezvoltare cu sprijinul Fondului ONU pentru Populație în Republica Moldova (UNFPA).

Opiniile prezentate în această culegere aparțin autorilor și nu reflectă opinia și poziția oficială a UNFPA.

Colegiul de redacție:

Olga GAGAUZ, dr. habilitat în sociologie, conferențiar cercetător, Șef CCD al INCE (responsabil pentru ediție)

Mariana BUCIUCEANU-VRABIE, dr. în sociologie, conferențiar cercetător, CCD al INCE

Ecaterina GRIGORAȘ, cercetător științific, CCD al INCE

Natalia BARGAN, cercetător științific, CCD al INCE

Autorii sunt reprezentanți ai mediului academic, ai administrației publice centrale și locale, ai organizațiilor neguvernamentale, precum și toți cei preocupați de problemele demografice în Republica Moldova și de delimitarea unor soluții de rezolvare a acestora.

Colegiul de redacție invită toți actorii sociali să prezinte informații relevante pentru a fi publicate în **Buletinul "Populație și Dezvoltare"**.

Pe copertă: Lucrare de Mihai Grecu, "Istoria unei vieți" (1967), ulei pe pânză, 130x140 (bucată dreaptă de triptic), sursa: http://arhiva.art.md/grecu_mihai/full_en.html

CE NE AȘTEAPTĂ CĂTRE ANUL 2100 – PROGNOZA ONU

Olga GAGAUZ,

dr.hab. în sociologie, Șef CCD

Recent a fost publicată prognoza nouă a ONU cu privire la dinamica numărului populației Terei până în anul 2100 (Revizia 2015, <http://esa.un.org/unpd/wpp>). Analiza datelor demonstrează scăderea semnificativă a efectivului populației europene: de la 738 până la 646 mil de oameni (conform scenariului **mediu**). Europa este unicul continent unde populația se va micșora către sfârșitul acestui secol.

Este remarcabil faptul ca cea mai mare scădere a numărului populației va fi specifică pentru estul Europei. În 10 țări ale Europei de est, către mijlocul secolului, scăderea populației va depăși 15%, iar Bulgaria, România, Moldova și Ucraina vor pierde peste 20% din populație. Către sfârșitul secolului, populația acestor țări poate să se micșoreze de două ori.

Cauza principală a acestei scăderi dezastruoase este fertilitatea scăzută. Însă, spre deosebire de vestul Europei care, de asemenea, înregistrează fertilitate joasă, dar își completează resursele umane datorită migrației, estul Europei pierde populația și din cauza refluxului migrațional, în special populația tânără de vârstă reproductivă, ceea ce deteriorează structura populației și urgentează declinul demografic.

În Rusia, numărul populației către anul 2050 se va micșora cu circa 10%, iar către 2100 cu 18,7%. Astfel, Rusia care în prezent este pe locul 9 conform numărului populației în lume, iar în 2050 se va deplasa pe locul 14.

Creștere semnificativă și foarte rapidă a populației va marca SUA. Astfel, către mijlocul secolului, populația acestui stat va fi cu 20,9% mai mare decât în prezent, iar către sfârșitul secolului – cu 40%, SUA ocupând locul 3 în topul celor mai populate state în anul 2050.

Numărul populației Chinei se va micșora cu circa 27% către anul 2100 și va constitui puțin mai mult de un miliard, pe când către anul 2050

India va deveni cea mai populată țară din lume cu 1705 mil de oameni.

O explozie demografică este prognozată pentru Africa, a cărei populație poate să crească de 4 ori!

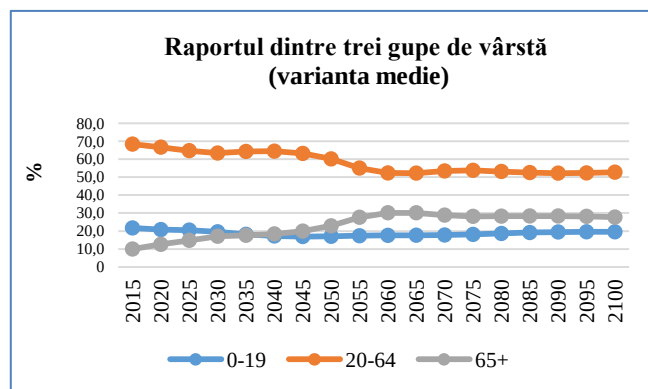
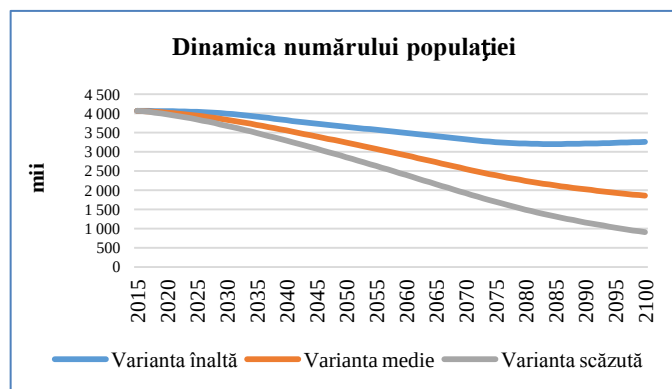
Populația totală a Terei către anul 2050 va crește până la 9,7 mlrd, iar către 2100 poate constitui circa 11,2 mlrd de oameni conform scenariului mediu și 16,6 mlrd conform scenariului înalt.

Menționăm, că la primul miliard umanitatea a ajuns în 1850, la cel de-al doilea – în 1930, adică timp de 80 de ani, la cel de-al treilea în 1960, peste 30 de ani. Pentru a ajunge la următorul miliard a trebuit doar 16 ani. La mijlocul anului 1987 în lume au fost înregistrate 5 miliarde de locuitori. Peste 12 ani, în 1999, numărul populației a crescut până la 6 mlrd, iar încă peste 12 ani, în 2011 la 7 mlrd.

Mai detaliat despre prognoza pentru Republica Moldova

Prognoza demografică a ONU pentru Republica Moldova se bazează pe datele statistice cu privire la întregul teritoriu al țării (inclusiv Transnistria). Pentru anul 2015 efectivul populației a fost estimat în volum de 4069 mii de oameni. Cele trei scenarii ale prognozei demonstrează scădere continuă a numărului populației. Conform variantei medii, care se consideră cea mai realistă, către anul 2100 numărul populației va constitui mai puțin de două milioane – 1856 mii.

Procesul de îmbătrânire demografică va obține proporții impresionante. Astfel, în a doua jumătate a secolului, proporția persoanelor în vârstă de 65 de ani și peste va constitui circa 30% în totalul populației, pe când copii și tinerii în vârstă până la 20 de ani doar 20%. Proporția populației adulte (20-64 de ani) se va micșora de la 70% până la 50%.



Proгноza demografică demonstrează o tendință nefavorabilă pentru țara noastră, dar realitatea poate fi diferită și aceasta în mare măsură depinde de politicile demografice întreprinse astăzi. Varianta înaltă a prognozei, care presupune creșterea ratei totale de fertilitate până la 2.1 copii

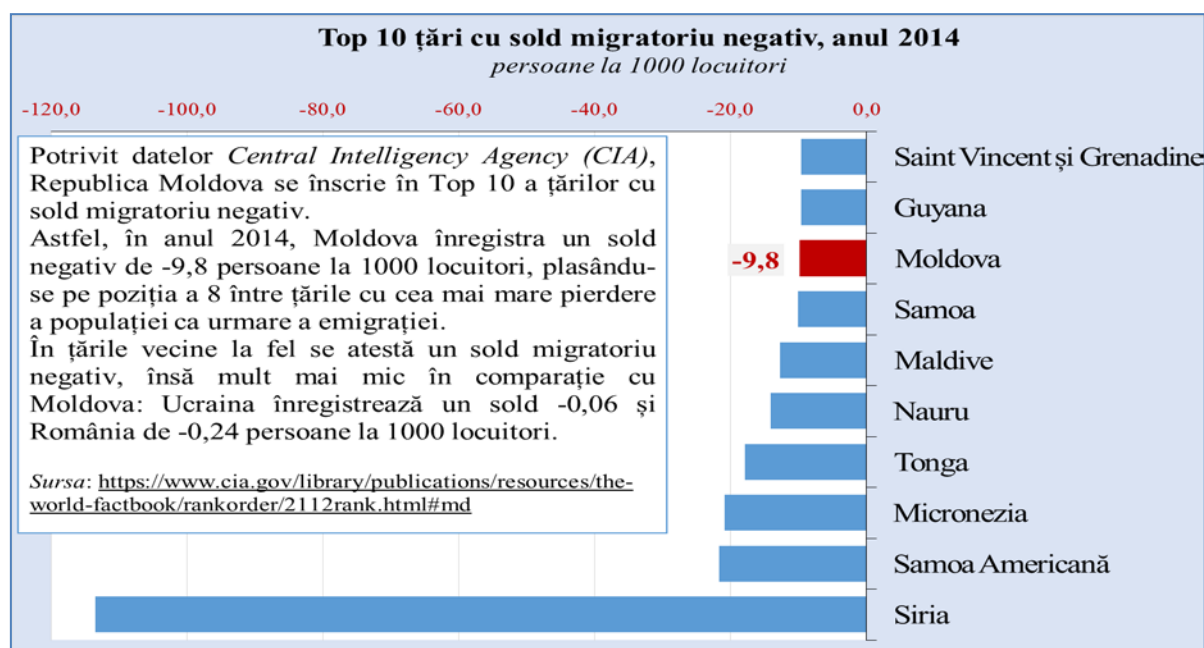
per femeie de vârstă fertilă (nivelul necesar pentru înlocuirea generațiilor) și creșterea semnificativă a speranței de viață demonstrează posibilitatea de a obține o stabilizare a situației în ultimele decenii ale acestui secol.

Moldova în aspect comparativ cu top 5 țări din Europa după PIB (nominal) per locuitor (\$, USA) și valoarea sporului natural, anul 2014

	PIB per locuitor	Sporul natural, per 1000 persoane
1. Luxemburg	116752 \$	4,0
2. Norvegia	99295 \$	2,5
3. Elveția	83344 \$	3,6
4. Danemarca	61885 \$	7,1
5. Suedia	57557 \$	1,0
44. Moldova (anul 2014)	4800 \$	-0,2

După valoarea PIB-ului per locuitor Moldova se situează pe ultima poziție în aspect european, iar pe arena internațională pe poziția 171*

Sursa: <http://statisticstimes.com/>; <http://ec.europa.eu/>; *www.cia.gov



Sursa: <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/rankorder/2112rank.html#md>

ÎNCĂ O DATĂ DESPRE IMPORTANȚA DATELOR STATISTICE FIABILE CU PRIVIRE LA POPULAȚIE

Olga GAGAUZ,

dr.hab. în sociologie, Șef CCD

În prezent, sectorul economic și social al Republicii Moldova se confruntă cu mari provocări ca rezultat al crizei în sistemul bancar și reducerii creșterii economice, precum și lipsei unor politici eficiente de depășire a situației. Totodată, stabilirea tendințelor negative în dinamica populației, și în special cele care se prefigurează, vor putea contribui la agravarea situației. Din acest considerent necesită întreprinderea unor măsuri anticriză urgente, bazate pe prognoză pentru perioada de scurtă și de lungă durată.

Datele statistice fiabile cu privire la efectivul și structura populației, prognozele demografice prezintă un instrument indispensabil în planificarea bugetului de stat, elaborarea, promovarea și monitorizarea politicilor economice și sociale. Însă calitatea analizei, calitatea concluziilor, respectiv politicile elaborate depind de calitatea datelor statistice.

Țările europene economic dezvoltate atrag o atenție deosebită acestui subiect. Datele cu privire la populație sunt utilizate pentru prognozarea contingentului copiilor de vârstă preșcolară și școlară, numărului potențial de studenți, populației în vârstă aptă de muncă și vârstă de pensionare etc. Acest lucru se face regulat, politicile economice și sociale fiind adaptate la schimbările sociodemografice, având drept scop preîntâmpinarea și atenuarea consecințelor nefavorabile în dinamica populației și menținerea sustenabilității socioeconomice.

În Republica Moldova situația este cu totul alta. Deși complexitatea problemelor demografice este recunoscută la nivel oficial și sunt întreprinse unele măsuri în acest domeniu, totuși nu dispunem de date statistice fiabile cu privire la numărul real al populației țării noastre (<http://ccd.md>). Este cunoscut faptul că începând cu a doua jumătate a secolului trecut Republica Moldova se confruntă cu o migrație de muncă masivă, care și-a lăsat amprenta pe o bună parte din familii, având costuri economice și sociale importante atât la nivel social, cât și cel

individual. În prezent, mulți migranți de muncă au reușit să se stabilească cu traiul permanent în țările gazdă, și-au adus încolo și familiile lor, au născut copii...

Organele statistice ale țărilor europene, precum și baza de date Eurostat¹ oferă un acces deschis la datele despre numărul de migranți din diferite țări, inclusiv din Republica Moldova, pe când statistica națională în continuare include în numărul populației stabile migranții care lipsesc din țară mai mult de un an, ceea ce nu corespunde standardelor europene cu privire la înregistrarea fluxurilor migraționale bazate pe noțiunea de "reședință obișnuită". Un pas înainte a fost făcut atunci când această noțiune a fost introdusă în Recensământul populației și al locuințelor din 2014 și anume acest exercițiu de anvergură națională trebuie să aducă claritate în ceea ce privește numărul populației Republicii Moldova, inclusiv populația prezentă și temporar absentă.

Rezultatele preliminare ale recensământului au confirmat preocupările experților naționali și internaționali exprimate la etapa de pregătire și de desfășurare a acestuia. Astfel, datele exacte cu privire la numărul populației Republicii Moldova ca și alte date absolute nu vor fi stabilite cu precizie necesară. Totuși, informațiile obținute în urma Recensământului populației și al locuințelor din 2014 sunt foarte importante și permit o estimare relativ fiabilă a caracteristicilor structurale ale populației și a fondului de locuințe – date care sunt absolut necesare pentru procesul decizional. În acest context urgentarea procesului de prelucrare și diseminare a rezultatelor Recensământului populației și al locuințelor din 2014 prezintă un obiectiv primordial. Recensământul nu este o tradiție, ci o necesitate stringentă, în primul rând, pentru factorii de decizie.

¹Baza de date Eurostat, <http://ec.europa.eu/eurostat>, http://demo.istat.it/altridati/noncomunitari/index_e.html, <http://www.gks.ru>

Republica Moldova a intrat în perioada de scădere a numărului populației și acest fenomen este determinat nu doar de criza socioeconomică și deteriorarea standardelor de viață, dar și de mecanismele interne ale structurii demografice, aprofundarea procesului de îmbătrânire a populației, care se agravează din cauza migrației populației tinere. Totodată, cercetările sociodemografice demonstrează că nu cantitatea, ci calitatea populației prezintă un factor decisiv în asigurarea creșterii economice. Populația sănătoasă cu un nivel de studii înalt este mai eficientă, decât populația mai puțin educată și nesănătoasă.

În prezent, anume caracteristicile calitative ale populației Republicii Moldova provoacă îngrijorare. Astfel, circa jumătate din bărbații în vârstă aptă de muncă nu ajung la vârstă de pensionare din cauza mortalității precoce, nu se evidențiază prin sănătate și fundamentul demografic al viitorului – generația tânără. În aceste condiții, politicile sociale urmează să fie orientate spre consolidarea calității capitalului uman, reproducerea unei generații sănătoase și bine educate, promovarea vieții active a vârstnicilor și crearea oportunităților

pentru realizarea potențialului generațiilor tinere. Anume în așa mod este posibil de a preveni consecințele nefaste ale transformărilor demografice, reducerii numărului populației și îmbătrânirii acesteia.

Îmbătrânirea populației deja afectează în mod dramatic toate domeniile, iar conform prognozelor acest proces va afecta în special creșterea economică, investițiile, acumulările la buget, consumul, piața forței de muncă, pensiile, impozitarea etc. Efectivul forței de muncă va fi în scădere, iar plata pensiilor va deveni o povară serioasă pentru finanțele publice. Doar creșterea vârstei de pensionare, fără obținerea unor progrese semnificative în calitatea vieții, nu va salva situația. Eficiența măsurilor întreprinse depinde de acuratețea politicilor sociale, estimarea veridică a costurilor și beneficiilor acestora, delimitarea efectelor conjuncturale și de lungă durată – lucrul care poate fi obținut doar în cazul dacă acestea vor avea la temelie date statistice exacte despre numărul și structura populației. În caz contrar, măsurile întreprinse nu vor avea efect scontat sau chiar pot avea un rezultat negativ.

Morbiditatea prin bolile sociale și BTS în Republica Moldova

La nivel global, mai mult de 1 milion de persoane se infectează zilnic cu o boală cu transmitere sexuală, iar anual aproximativ 500 milioane de persoane se infectează cu: chlamydia, gonoree, sifilis sau trichomoniază. În anul 2014, în Republica Moldova, au fost înregistrate 1777 de cazuri noi de persoane infectate cu sifilis sau 50 persoane din 100000 și 982 de cazuri noi de gonoree – 27 de persoane din 100000.

Adolescenții sunt mai expuși riscului de a contracta o boală cu transmitere sexuală, în 2012, din 100000 de copii în vârstă de 15-17 ani, 164 au fost infectați cu trichomoniază, 37 cu gonoree și 68 cu sifilis.

Abuzul de alcool provoacă numeroase boli și reprezintă o povară socială și economică pentru stat. În anul 2014, au fost înregistrate 3414 cazuri noi de alcoolism și psihoze alcoolice, în total persoane la evidență sunt 46437, în medie, o persoană din 100 suferă de alcoolism. Din totalul de persoane înregistrate, 17,2% sunt femei.

Cea mai înaltă prevalență de utilizare a drogurilor injectabile este caracteristică pentru Europa de Est și Sud-Est, unde aproximativ 1,26% din populație, cu vârsta cuprinsă între 15-64 ani, recent a utilizat astfel de droguri. Cele mai înalte rate se înregistrează în Federația Rusă – 2,29% și în Republica Moldova – 1,23%.

Numărul persoanelor infectate cu HIV este în creștere. În anul 2014 au fost înregistrate 831 cazuri HIV, dintre care 87 erau femei gravide cu statutul HIV+. Numărul total de cazuri HIV înregistrate până la 31 decembrie 2014 constituie 9389, dintre care bărbați 58% și femei circa 42%.

11 iulie – ZIUA MONDIALĂ A POPULAȚIEI

Această zi este dedicată populației și presupune activități de sensibilizare a opiniei publice privind problemele actuale ale omenirii și pentru aflarea soluțiilor reale prin care acestea pot fi rezolvate.

Tema anului 2015, „Populațiile vulnerabile în situații de urgență”, atrage atenția asupra fenomenului de migrare a populației ca urmare a conflictelor, a războaielor.

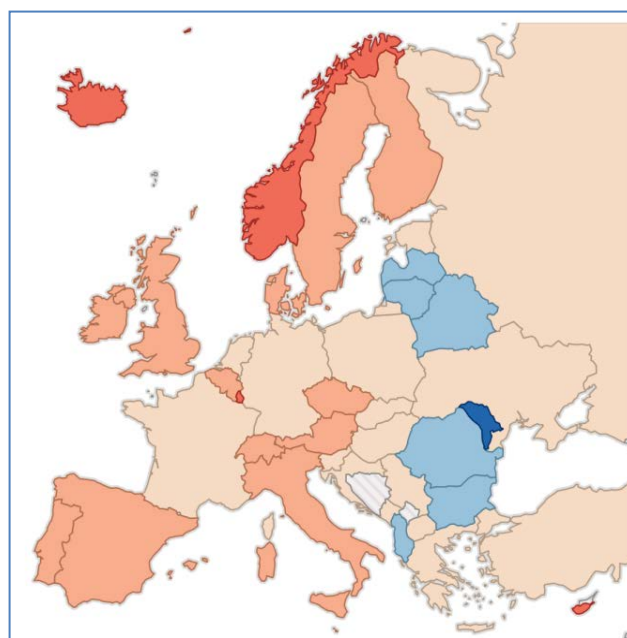
REPUBLICA MOLDOVA CONTINUĂ SĂ PIARDĂ POPULAȚIA ÎN URMA MIGRAȚIEI ÎN MASĂ

Inga CHISTRUGA-SÎNCHEVICI,
dr. în sociologie, CCD

Procesele migratorii reprezintă o provocare pentru majoritatea țărilor europene, având un rol determinant în schimbarea efectivului și structurii populației. Prognosticele European Demographic Data Sheet relevă că pentru mai multe țări dezvoltate, până în anul 2030, migrația va compensa din pierderile mișcării naturale a populației (fertilitate redusă), contribuind astfel la creșterea numărului populației. Cu mai mult de 10% numărul populației va crește în Luxemburg (26,9%), Cipru (21,1%), Norvegia (11,9) și Islanda (10,3%); între 5 și 10% se va majora în Elveția (8,9%), Belgia (7,9%), Portugalia și Cehia (7%), Austria (6,9), Marea Britanie (5,9%), Spania (5,7%), Italia (5,3%) etc.; între 0 și 5% populația va crește în Germania (4,6%), Franța (3,7), Federația Rusă (3,5%), Ucraina (1,1%), Polonia (0,7%) etc.

Pentru mai multe țări din Europa de Sud-Est, se preconizează că până în 2030, asocierea dintre fertilitatea redusă și emigrația intensă va duce la pierderi de populație – de 0,8% în Belarus, 1% în Bulgaria, 1,3% în România, 1,8% în Letonia, 3,7% în Lituania, 4,2% în Albania.

Republica Moldova va avea cel mai mult de pierdut în urma migrației – circa 11% din populația țării. Deși actualmente datorită emigrărilor s-a diminuat presiunea asupra fenomenului șomajului, iar remitențele contribuie la creșterea calității vieții populației, în perspectivă ne vom confrunta cu un declin demografic inexorabil, pierderea forței de muncă va influența semnificativ piața muncii, consumul și investițiile din economie, plata pensiilor etc.



**Schimbări relative în dinamica populației
în anii 2013-2030 ca urmare a migrației**

Sursa: www.oew.ac.at/vid/datasheet/DS2014/DS2014_index.shtml

În acest context este necesar de a promova politici active de reducere a fluxurilor migraționale, în special a migrației ilegale și migrației forțate (necesitatea de a căuta sursele de venit peste hotare) prin crearea dezvoltarea pieței muncii, creșterea standardelor de viață, aplicarea cât mai urgentă a acelor reforme economice, sociale, educaționale și culturale de care țara noastră are nevoie.

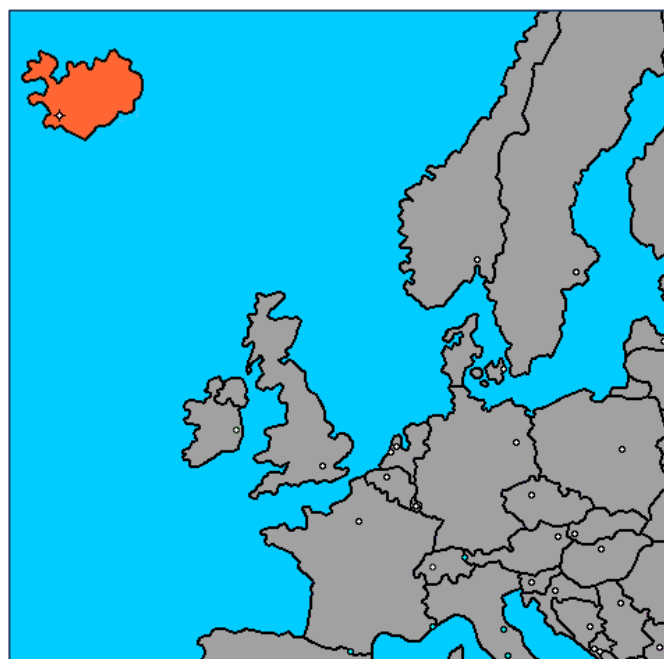
ISLANDA – O ISTORIE DEMOGRAFICĂ DE SUCCES

Irina PAHOMII,
cercetător științific, CCD

Islanda este o țară insulară, izolată de marile continente și situată în mijlocul Oceanului Atlantic. Aceasta este considerată un „miracol economic”, datorită faptului că a reușit să se redreseze foarte rapid după criza din 2008, însă ea poate fi considerată și un „miracol demografic”. În pofida faptului că populația Islandei este una dintre cele mai mici pe continentul european, la începutul anului era de doar 329,1 mii persoane¹, aceasta înregistrează o dezvoltare demografică stabilă.

La începutul sec. XX, Islanda, însă, era caracterizată de indicatori mult mai „modești”. Populația țării era de doar 278 mii persoane, iar speranța de viață la vârsta de 0 ani era în jurul la 50 de ani².

Succesul Islandei în domeniul demografic se datorează politicilor eficiente care au fost implementate de către Guvernul islandez la momentul oportun.



Tabelul 1. Evoluția indicatorilor demografici în Islanda, 1970-2013

Indicatori	1970	2013*
Numărul mediu anual al populației	204,1 mii	327,4 mii (2014)
Speranța de viață la naștere	Bărbați – 71,6 ani Femei – 77,5 ani	Bărbați – 80,8 ani Femei – 83,7 ani
Vârsta medie la prima căsătorie	Bărbați – 24,8 ani Femei – 22,9 ani	Bărbați – 34,6 ani (2011) Femei – 32,7 ani
Vârsta medie la nașterea primului copil	Bărbați – 26,7 ani (1990)** Femei – 21,6 ani	Bărbați – 30 ani Femei – 27,3 ani
Rata totală de fertilitate	2,809	1,932
Mortalitatea infantilă	16,6 per 1000 născuți (1966-1970) ¹	1,8 per 1000 născuți vii

Sursa: *Statistics Iceland*, <http://www.statice.is/Statistics/Population>

* Ultimele date disponibile. ** Date disponibile doar din 1990.

Îmbătrânirea demografică nu este un fenomen specific pentru Islanda, această țară se caracterizează printr-o populație tânără. Actualmente potențialul sarcinii demografice

este de 5:1, fiecărui pensionar îi revin 5 persoane apte de muncă, aceasta constituind unul din cei mai buni indicatori, chiar în plan mondial.

¹ *Statistics Iceland*, Numărul populației la începutul anului, <http://www.statice.is/Statistics/Population>

² T. Þór Herbertsson, *Demographic Change in Iceland and its Impact on the Social Security System and Health Care Expenditures, 2011*, <http://hhi.hi.is/sites/hhi.hi.is/files/R-series/2001/R0101-Demographic-change-in-Iceland-and-its-impact-on-the-social-security-system-and-health-care-expenditure.pdf>

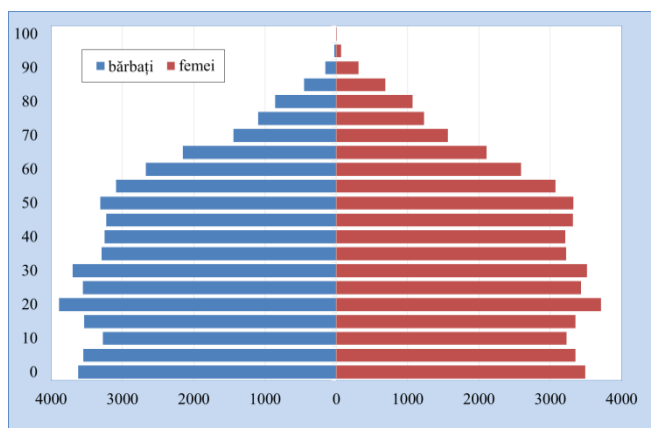


Fig. 1. Structura demografică a Islandei, 2014

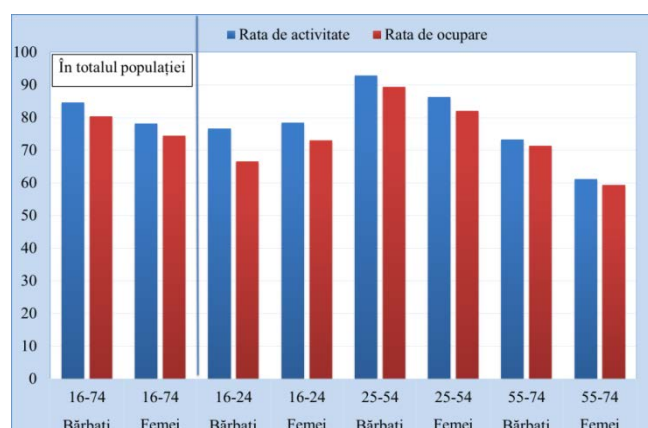


Fig. 2. Rata de activitate și ocupare pe sexe, 2013

Printre țările europene, Islanda înregistrează cele mai înalte rate de activitate și de ocupare, atât pentru bărbați cât și pentru femei.

Un fenomen foarte interesant este rata de ocupare a persoanelor de vârstă 55-74 ani, care în cazul bărbaților chiar depășește rata de ocupare pentru categoria de vârstă 16-24 ani. Aceasta demonstrează un grad foarte înalt de incluziune socioeconomică a persoanelor vârstnice.

Toate aceste succese au fost posibile datorită focusării atenției organelor de putere asupra domeniilor importante și implementării ulterioare a unor politici eficiente în momentele optime. Astfel, o atenție deosebită guvernul Islandei o acordă familiei și bunăstării acesteia. Politica statului în acest sens dezvoltă un model de politici prietenoase femeilor, prin promovarea principiilor egalității de gen și divizarea echitabilă a sarcinilor în cadrul familiei. Islanda a reușit să atingă succese impunătoare în acest domeniu, deținând întâietatea în perioada 2009-2013 în cadrul World Economic Forum, secțiunea Gender Gap și situându-se pe locul 3 în topul țărilor ce au cele mai bune condiții pentru mame¹.

Una dintre cele mai reușite politici ce au fost promovate de către guvernul islandez a fost divizarea concediului de îngrijire a copilului între soț și soție. Astfel, fiecărui se acorda câte 3 luni de concediu de îngrijire, ce erau achitate într-o proporție de 80% din salariul pe care îl primeau până la naștere și 3 luni erau gestionate la discreția acestora. Concediul de

îngrijire a copilului nu este atât de generos în Islanda constituind doar 39 de săptămâni, însă aceasta în corelație cu alte beneficii, servicii acordate familiei facilitează reintegrarea mult mai rapidă a femeii pe piața muncii. O altă măsură promovată de stat este acordarea serviciilor de îngrijire a copiilor de către instituțiile preșcolare. În cadrul acestora copilul poate fi plasat de la 4 la 9 ore, însă cea mai mare pondere a copiilor petrec în cadrul acestora – 8 ore², iar înrolarea în cadrul acestor instituții este posibilă de la vârsta de până la un an.

Toate aceste politici au fost rezultatul unor mișcări feministe intense care au început încă de la sfârșitul anilor '50 ai sec XX, când femeile își revindeau dreptul la muncă. Cruciali în acest sens au devenit anii '70 când s-a activizat mișcarea feminină Red Stockings Movements și datorită activismului căreia a fost adoptat primul act prin care erau garantate drepturi și oportunități egale femeilor și bărbaților. Activismul feminin a continuat și ulterior, astfel, în anul 1980 pe lângă revendicările pe care de obicei le cereau femeile a apărut și necesitatea reprezentării acestora în procesul politic. Unul din cele mai importante efecte a acestor mișcări este desigur orientarea politicilor familiale pe egalitatea din cadrul familiei, ideea care a început să fie promovată în politicile din anii '80-'90, iar rezultatul acestor politici se reliefează foarte clar în succesele demografice și socioeconomice pe care le înregistrează Islanda.

¹State of the world's mothers – infographics, Save the children, <https://www.savethechildren.net/state-worlds-mothers-infographics>

²Statistics Iceland, <http://www.statice.is/Statistics/Education/Pre-primary-institutions>

15 MAI – ZIUA INTERNAȚIONALĂ A FAMILIEI

Sărbătorită pe întreaga planetă, începând cu anul 1995, cu scopul de a sensibiliza opinia publică și de a sublinia importanța familiei, în condițiile în care constatăm schimbări importante în evoluția acestei instituții sociale.

POLITICI PRIETENOASE FAMILIEI

Irina PAHOMII,
cercetător științific, CCD

În cadrul Summit-ului Mondial pentru Dezvoltarea Socială, desfășurat în anul 2014, una din principalele tematici abordate a fost consacrată Anului Internațional al Familiei, fiind trasate principalele obiective care trebuie atinse pentru îmbunătățirea situației familiei:

- Eradicarea sărăciei familiei și combaterea excluziunii sociale;
- Asigurarea balanței serviciu-familie;
- Creșterea integrării sociale și a solidarității intergeneraționale în familii și în comunități.

Aceste obiective de fapt sunt interdependente, catalizându-se și influențându-se reciproc și anume din această cauză este necesar să fie realizate concomitent. Chiar dacă la nivel internațional nu există un model unic de intervenție, totuși au fost trasate patru arii de activitate acceptate în mod general de majoritatea statelor:

- Suportul financiar;
- Furnizarea de servicii (subvenții pentru îngrijirea copilului, suport pentru persoanele vârstnice);
- Reconcilierea vieții familiale cu cea profesională;
- Fortificarea vieții de familie (relațiile din cadrul familiei și educația parentală, cadrul legal ce vizează protejarea membrilor vulnerabili ai familiei, în special copiii și persoanele vârstnice).

În ultima perioadă o atenție deosebită se acordă relațiilor din cadrul familiei și calității vieții familiei. Din această cauză se optează pentru utilizarea unor modele de intervenție combinate. Astfel, eradicarea sărăciei poate fi realizată prin combinarea a două metode, fie prin acordarea unui suport financiar, indiferent de metoda prin care se realizează aceasta

(protecție socială de bază, transferuri cash universale sau condiționate sau beneficii acordate în dependență de numărul copiilor), fie prin facilitarea accesului spre anumite servicii (asigurarea accesului la servicii de bază, promovarea oportunităților de muncă și a studiilor continue pentru părinți, ca aceștia să poată asigura economic familia lor, investiția în tineri – studii, abilități, locuri de muncă, locuințe – astfel încât aceștia să poată întemeia propria familie și să nu migreze).

Crearea unui echilibru optimal între viața profesională și cea familială este un alt obiectiv spre care s-au orientat numeroase state europene în vederea susținerii familiei. Pentru atingerea acestui obiectiv, familiei îi sunt propuse numeroase aranjamente de îngrijire a copilului, dar, totodată, sunt promovate și diverse oportunități la locul de muncă a părinților. Deci, în cadrul acestui obiectiv la fel putem sesiza combinarea a două tipuri de modele de intervenție pentru susținerea familiei. Optarea pentru un asemenea model de susținere a familiei va permite întărirea coeziunii din cadrul familiei, dar și a legăturilor intergeneraționale.

Fiecare țară promovează o politică specifică de susținere a familiei în dependență de paternul sociocultural local și situația economică din regiune, pentru că între toate aceste aspecte există o legătură foarte puternică care de altfel nu poate fi negată sau omisă. Din această cauză nu putem spune că un model este mai corect, iar altul mai puțin corect. Să vedem totuși unde e mai bine să devii mamă și de ce.

Țările Scandinave – politica promovată este centrată pe asigurarea unor structuri de egalitate între femei și bărbați în toate

aspectele vieții sociale și economice, incluzând distribuția egală a muncii plătite și a celei neplătite prestată în gospodărie. Politicile propuse vizează stimularea participării femeii la piața muncii și implicarea bărbaților în îngrijirea copiilor și în viața de familie. Măsurile concrete folosite pentru implementarea acestor politici sunt: oferirea de concedii parentale plătite, introducerea unui model flexibil al zilei de muncă, precum și facilități pentru creșterea și îngrijirea copiilor.



Franța și Belgia – la fel se evidențiază o politică prietenoasă femeilor, însă accentul principal este pus pe dimensiunea economică. Astfel sunt promovate măsuri care să încurajeze participarea cât mai crescută a femeilor la piața muncii, cu o întrerupere de scurtă durată pentru nașterea copiilor. De asemenea, în ambele țări este pus la punct un sistem public de îngrijire a copiilor, menit să asigure atât facilități pentru femei, cât și socializarea corespunzătoare a copiilor. Pentru că nu are scopul de asigurare a egalității de șanse între sexe, modelul nu sprijină deloc împărțirea muncii domestice neplătite, cum se întâmplă în cazul țărilor scandinave.



Marea Britanie și Irlanda – modelul promovat în acest caz este mai mult bazat pe acordarea

diferitor servicii și subvenții de către angajator, statul implicându-se doar în cazul familiilor defavorizate prin achitarea diferitor subvenții. Concediul parental în aceste țări a apărut mai târziu de cât în multe alte țări europene, însă actualmente se întreprind măsuri de promovare a acestuia. În cazul aranjamentelor cu privire la îngrijirea copiilor toată responsabilitatea revine familiei, fără nici o implicație din partea statului, la fel nu există nici măsuri prin care este reglementată împărțirea muncii domestice. Să menționăm însă, că Marea Britanie și Irlanda sunt două țări cu tradiții foarte vechi, ce reglementează fiecare domeniu al vieții, familia fiind unul din ele. Anume din această cauză implicația statului ca organ reglator în cadrul acestei instituții este redus la maxim.



Austria, Germania, Olanda și Luxemburg – politicile care sunt destinate implicării taților și împărțirii treburilor casnice sunt slab dezvoltate, în schimb concediile de îngrijire a copiilor sunt destul de lungi, chiar dacă mai slab plătite, comparativ cu alte state. Implicarea femeii pe piața muncii își atinge apogeul până la nașterea copiilor, ulterior ea fiind mai mult implicată în creșterea lor și mai puțin în activități economice.



SUSȚINEREA SOCIALĂ A FAMILIILOR CU COPII ESTE OARE EFICIENTĂ?

Ana TOMCEAC,
cercetător științific, CCD

Ameliorarea condițiilor social-economice a familiilor cu copii prezintă un obiectiv prioritar al protecției sociale, având drept scop dezvoltarea generației tinere sănătoase și competitive. În prezent în Republica Moldova se constată sporirea cererii de asistență socială, numărul de familii care necesită susținerea socială fiind în creștere permanentă. În anul 2013 au fost înregistrate 155 mii de cereri pentru acordarea dreptului la ajutor social (față de 72 mii în 2010), din care circa 55% reprezintă familiile în componența cărora este cel puțin un copil¹.

Suportul pentru familie este acordat în baza cadrului legislativ organic. Astfel, prin ratificarea Convenției nr. 103 cu privire la protecția maternității, revizuită la Geneva la 28 iunie 1952 (Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 994-XIII din 15.10.96) și Convenția nr.183, Tratatul revizuit privind protecția maternității, 2000, adoptată la Geneva la 15 iunie 2000 și crearea cadrului normativ în domeniu statul, prin aplicarea sistemului de securitate socială, garantează nu numai un venit minim în caz de șomaj, boală, bătrânețe, invaliditate etc., dar și responsabilități familiale cum ar fi sarcina și îngrijirea copiilor. În acest caz, prestațiile în bani acordate trebuie să permită femeii să se întrețină și să-și întrețină copilul în bune condiții de sănătate și la un nivel de viață convenabil.

Cercetarea Bugetelor Gospodăriilor Casnice (BNS) confirmă faptul că caracteristicile demografice ale gospodăriei casnice și ale membrilor acesteia prezintă un determinant al riscurilor de vulnerabilitate al acestora. Distribuția gospodăriilor după nivelul de bunăstare și tipul de gospodărie ne arată că circa 63% din totalul gospodăriilor investigate din decila I îi revine gospodăriilor casnice cu copii sau circa două treimi din totalul gospodăriilor investigate din decila I sunt cei care au la întreținere copii în vârstă de până la 18 ani cu un venit mediu disponibil de 798,2 lei pe persoană și circa 5,8% din gospodării dispun de un venit mediu mai mic de 200 lei pe lună². Acest fapt

reduce accesul copiilor din aceste gospodării la servicii de educație, sănătate și provoacă marginalizarea lor în societate.

În ceea ce privește eficiența indemnizației pentru îngrijirea copilului, fiind una din sursele de venit ale gospodăriilor casnice cu copii, constituie o parte foarte mică (circa 0,9%) din veniturile curente ale acestora. În funcție de bunăstare, constatăm că contribuția indemnizațiilor pentru îngrijirea și întreținerea copilului sunt la nivel de 1,4% din totalul veniturilor gospodăriilor în cazul celor mai puțin asigurate (chintila I) și de 0,7% pentru cele mai înstărite (chintila V). Acest fapt denotă că sistemul de protecție socială nu este destul de eficient în protejarea copiilor față de riscul sărăciei.

Sunt oare prestațiile sociale acordate familiilor cu copii suficiente de mari pentru a reduce vulnerabilitatea acestora? Pe parcursul ultimilor ani (2008-2014) indemnizațiile pentru îngrijirea copilului au fost în creștere pentru persoanele asigurate de 3,4 ori, iar pentru persoanele neasigurate de 2,7 ori³, însă mărimea acestora rămâne a fi nesemnificativă și nu asigură minimul de existență pentru copiii în vârstă de 1-6 ani.

Indemnizația pentru îngrijirea copilului acoperă din minimul de existență circa 30 la sută în cazul indemnizațiilor pentru îngrijirea copiilor în vârstă de până la 1,5 ani din categoria persoanelor neasigurate și în proporție de 82,7 la sută pentru copii din categoria persoanelor asigurate⁴. Astfel, cuantumul prestației pentru îngrijirea copilului este foarte mic și nu este destul de eficient în protejarea copiilor de sărăcie (în RM circa 14,9% din copii sunt afectați de sărăcie⁵), precum și nu permite ca mama "să se întrețină și să-și întrețină copilul în bune condiții de sănătate și conform unui nivel de viață convenabil", în pofida faptului că indicatorul sus menționat are menirea de a determina sursele (sau resursele) necesare pentru "satisfacerea necesităților principale, menținerea sănătății și pentru susținerea viabilității omului"⁶, deci, copilului.

Astfel, politicile din domeniul prestațiilor sociale

adresate familiilor cu copii pot fi îndreptate spre majorarea indemnizației pentru creșterea copilului, echivalentă cu 75-85% din venitul mediu, plafonată la un minim și un maxim. În cazul când prestațiile familiilor cu copii alcătuiesc 1-2% din veniturile familiei (în RM indemnizațiile pentru susținerea familiilor cu copii constituie circa 1,2%) și nu asigură copilului nivelul minim acceptabil de consum, schimbarea pozitivă în susținerea familiilor nu va fi așteptată chiar și atunci când va fi o dublare a creșterii acestora. Totodată, cercetările internaționale ne demonstrează că prestațiile monetare acordate pentru sprijinirea copiilor, inclusiv cele pe o perioadă de lungă durată (până la 14-18 ani), joacă un rol important în luarea deciziilor legate de nașterea copilului. În Franța, conform estimărilor efectuate de D. Adkins, creșterea cu 10% a alocațiilor pentru copii din media veniturilor familiei, au reprezentat o creștere cu 25% a ratei fertilității (în cazul mamelor care nu lucrează), dar pentru femeile care sunt angajate acest efect preconizat poate fi negativ. În acest caz, măsurile propuse vor contribui la corelarea vieții familiale cu activitatea profesională, prin promovarea măsurilor instituționale în vederea sporirii posibilităților de a beneficia de indemnizațiile susmenționate, serviciile de educație preșcolară și vor asigura participarea lor pe piața

muncii. De fapt, aceasta înseamnă redistribuirea finanțelor publice în folosul celor care au grijă de copiii mici. Concomitent, practica internațională propune o gamă largă de posibile politici sociale de sprijin pentru familiile cu copii, care includ: impozitarea, serviciile subvenționate, îngrijirea copiilor și educația timpurie, dezvoltarea copilului, concediul de maternitate și paternitate, programul flexibil și orele de lucru reduse, politicile de ocupare pentru tineri și alte aranjamente sociale mai largi.

Cu toate că reformele desfășurate în sistemul de prestații sociale în ultimii ani au avut efecte pozitive asupra creșterii nivelului de trai al familiilor cu copii, în același timp, promovarea politicilor active de sprijin familial pentru creșterea copilului necesită intensificarea și reorientarea spre un sistem de garanții multisectoriale pentru familie, obiectivul principal fiind copilul, având ca scop sprijinirea acestora prin:

- oferirea unui set de intervenții preventive în combaterea vulnerabilității familiilor tinere și sărăciei familiilor cu copii;
- asigurarea securității bunăstării copilului, care va contribui la dezvoltarea generației tinere sănătoase și competitive.

Dinamica ponderii populației de 0-14 ani în țările Europei, în % pentru anii 2010-2050, aranjare 5 țări după rang superior și rang inferior

2010		2030		2050	
1. Turcia	26,8	1. Turcia	22,6	1. Turcia	20,5
2. Albania	23,1	2. Azerbaidjan	19,6	2. Irlanda	18,7
3. Azerbaidjan	22,3	3. Islanda	18,9	3. Azerbaidjan	18,4
4. Islanda	20,8	4. Irlanda	18,8	4. Franța	17,4
5. Irlanda	20,8	5. Albania	18,7	5. Islanda	17,3
22. Moldova	16,5	34. Moldova	13,5		
39. Italia	14,0	39. Slovenia	12,4	39. Bielorusia	12,1
40. Slovenia	13,8	40. Bulgaria	12,4	40. Grecia	11,7
41. Letonia	13,7	41. Grecia	12,2	41. Italia	11,4
42. Germania	13,4	42. Italia	11,8	42. Spania	10,9
43. Bulgaria	13,3	43. Spania	11,5	43. Moldova	10,8

Sursa: M. Mamolo, S. Scherbov, *Population Projections for Forty-Four European Countries: The Ongoing Population Ageing*, http://www.oeaw.ac.at/vid/download/edrp_2_09.pdf

¹ MMPSF, Raport Social Anual 2013

² BNS, Aspecte privind nivelul de trai al populației, 2014

³ MMPSF, Raport Social Anual, 2013

⁴ BNS, Minimul de existență în anul 2014

⁵ ME, Raport privind sărăcia în Republica Moldova, 2013

⁶ Legea Nr. 152 din 05.07.2012 cu privire la minimul de existență

Raportul "Starea mamelor din întreaga lume"¹ (State of the World's Mothers), lansat de organizația internațională Save the Children, evaluează în ce măsură și ce state oferă cele mai bune, ori cele mai proaste condiții pentru a fi mamă și a educa copiii.

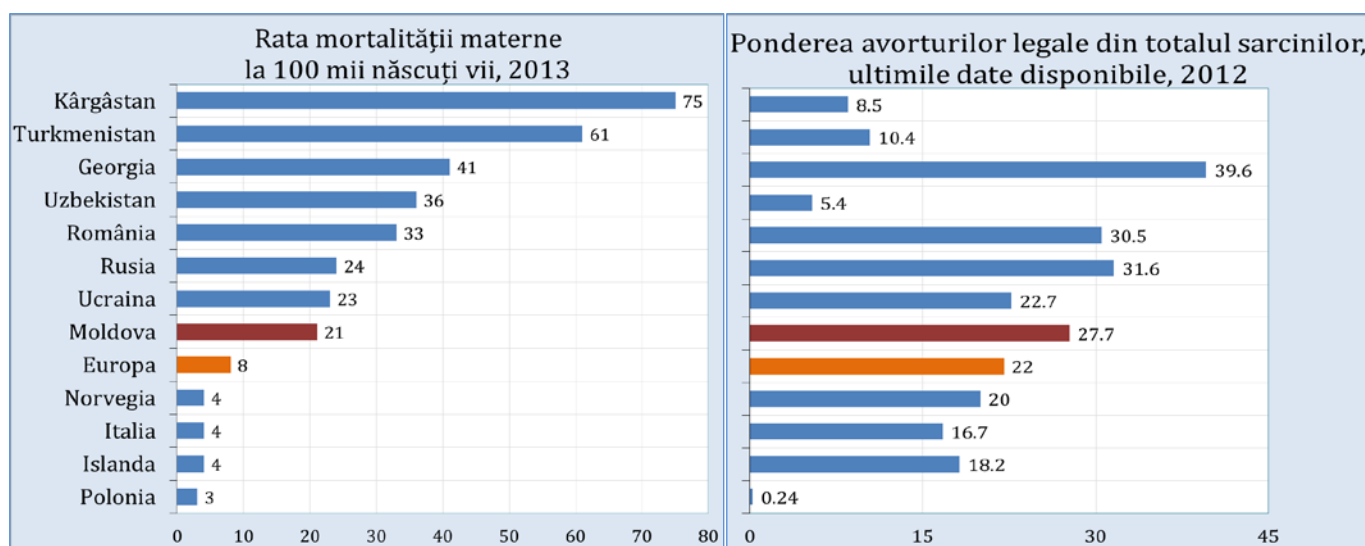
Studiul publicat în 2015 a cuprins 179 de țări ale lumii, fiind elaborat topul acestora în conformitate cu indicii matern pentru fiecare țară, având în vedere 5 factori de risc: mortalitatea maternă, mortalitatea copiilor până la 5 ani, nivelul de educație al femeilor, PIB per capita, participarea femeilor la actul de guvernare în țară. Conform acestui raport, Republica Moldova deține poziția 81 în ratingul anunțat, fiind plasată între El Salvador și Albania, depășită de țările din vecinătate, cum ar fi: Estonia (locul 27), Lituania (locul 28), Cehia (locul 25), Belarus (locul 25), Bulgaria (locul 44), Ungaria (locul 56), România (locul 66), Kazahstan (locul 58), Ucraina (locul 69) ș.a.

Conform clasamentului curent, cele mai bune condiții de a fi mamă oferă statele dezvoltate europene, care ocupă primele 10 poziții în top: Norvegia, Finlanda, Islanda, Danemarca, Suedia, Olanda, Spania, Germania, Australia, Belgia. Clasamentul celor 179 de state îl încheie Somalia, Congo și Republica Centrafricană.

Mamele din țările din fruntea clasamentului au un nivel înalt de educație, oportunități avansate de a avea un venit confortabil, un risc minim de a deceda la naștere și șanse foarte sigure ca copilul nou-născut să supraviețuiască.

Fundația „Save the Children International” este o rețea ce cuprinde 29 de membri și desfășoară programe în peste 120 de țări, fiind cea mai mare organizație independentă din lume ce promovează drepturile și protecția copilului.

Unii indicatori ai sănătății materne, în aspect comparativ pentru unele țări



Sursa: <http://www.worldbank.org/>; <http://www.johnstonsarchive.net/policy/abortion/wrjp335pd.html>

Recent, în prima ediție, a fost lansat **Raportul "Starea taților din întreaga lume"**² (State of the World's Father), care vine să completeze raportul **Starea mamelor din întreaga lume**. Realizat de către compania globală MenCare (ce activează în peste 30 de țări), raportul include rezultatele unui studiu internațional și datele privind participarea bărbaților în rolurile familiale și parentale, precum și alte activități de asistență, îngrijire, a membrilor familiei cu nevoi speciale, percepute de regulă ca fiind o sarcină a femeilor.

Prin rezultatele sale, concluzii și recomandări, studiul "Starea taților din întreaga lume" promovează implicarea echitabilă și non-violentă a bărbaților ca părinți și îngrijitori în scopul bunăstării familiei, egalității de gen și o mai bună sănătate pentru mame, tați și copii. Se constată, implicarea paternală în familie are un impact important în valorificarea întregului potențial al femeilor și fetelor; prosperarea copiilor; fericirea și sănătatea propriei familii, cât și a întregii comunități. Republica Moldova este vizată foarte sporadic în acest raport, și doar prin unii indicatori din cei necesari, din cauza lipsei de date statistice în domeniu".

¹State of the World's mother 2015. The urban disadvantage. Save the Children: United States, 2015.

²State of the World's father 2015: A MenCare Advocacy Publication: Washington, 2015.

PROGRESE ÎN URMA STRATEGIEI PRIVIND REFORMA SISTEMULUI REZIDENȚIAL

Liliana CUȘNIR,
cercetător științific, CCD

Implementarea Strategiei naționale privind reforma sistemului rezidențial de îngrijire a copilului care a fost elaborată pentru perioada 2007-2012, a promovat două obiective principale:

- Reducerea numărului de copii cu 50%, aflați în instituții rezidențiale;
- Reorganizarea instituțiilor rezidențiale în conformitate cu planul general de acțiune.

Această strategie a contribuit la înjumătățirea numărului de instituții, la reducerea numărului de copii fără familie cu circa 62%, precum și la

organizarea și dezvoltarea de servicii sociale pentru copii și a educației incluzive a copiilor cu cerințe educaționale speciale.

Implementarea reformei sistemului rezidențial de îngrijire a copilului impune necesitatea promovării în sistemul educațional a unor acțiuni bazate pe principiile educației incluzive. În acest context, pe parcursul anului 2010 a fost definitivată concepția educației incluzive și a fost elaborat proiectul Codului Educației, care conține prevederi referitoare la educația incluzivă.

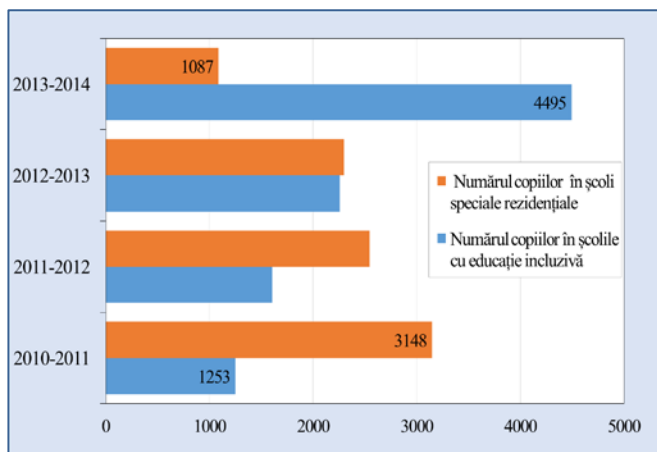


Fig. 1. Dinamica efectivului de copii în școlile speciale rezidențiale și școlile cu educație incluzivă, anii 2010-2014

Sursa: *Ending the institutionalization of children. A summary of progress in changing systems of care and protection for children in Moldova, the Czech Republic and Bulgaria. Lumos, 2014.*

<http://wearelumos.org/sites/default/files/Ending%20Institutionalisation%20of%20Children.pdf>

În urma politicilor inițiate de reforma sistemului de îngrijire a copilului și implementarea acestora putem afirma că numărul copiilor instituționalizați diminuează de la an la an. Unul dintre obiectivele Strategiei pentru protecția copilului pentru anii 2014-2020, aprobată de Guvern, este ca copii mici să fie plasați în instituțiile rezidențiale doar în

cazuri excepționale și pe o perioadă determinată, atunci când aceasta este singura soluție pentru a le asigura îngrijire și supraveghere permanentă. Pentru a atinge acest scop, autoritățile continuă reorganizarea sistemului rezidențial, dezvoltă servicii alternative și insistă la reintegrarea copiilor în familie.

Tabelul 1. Numărul copiilor plasați în instituții rezidențiale după zonă, vârstă și sex la sfârșitul anului 2014

Anul	Nr. total	Mediu		Vârsta					Sex	
		Urban	Rural	0-2	3-6	7-9	10-15	16-17	Fete	Băieți
2012	4586	1612	2947	315	347	979	2295	631	2035	2551
2013	3927	1417	2510	257	278	807	2087	501	1771	2156
2014	3005	1067	1941	253	264	637	1550	301	1362	1643

Sursa: Date oferite de Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

REPUBLICA MOLDOVA ÎN CONTEXTUL GLOBAL DE URBANIZARE

Ecaterina GRIGORAȘ,
cercetător științific, CCD

Pentru prima dată în lume jumătate din numărul populației locuiește în mediul urban, ceea ce presupune o adevărată explozie urbană, care este rezultatul unei multitudini de factori, printre care: dezvoltarea demografică accelerată, puternica industrializare, mecanizarea agriculturii și nu în ultimul rând orașul, ce reprezintă în general, un simbol al civilizației.

Acum o sută de ani, 2 din fiecare 10 persoane au trăit într-o zonă urbană. Până în anul 1990, mai puțin de 40 la sută din populația globală a trăit într-un oraș, către anul 2010, mai mult de jumătate din toți oamenii trăiesc într-o zonă urbană. Până în anul 2030, 6 din fiecare 10 oameni vor trăi într-un oraș, iar până în anul 2050, această proporție va constitui 7 din 10 persoane¹.

În lume regiunile cele mai urbanizate includ America de Nord (82%), America Latină și Caraibe (80%), precum și Europa (73%), în contrast cu Africa și Asia care rămân în cea mai mare parte rurale, respectiv 40 și 48%.

Potrivit clasamentului european, printre cele mai urbanizate state sunt Belgia – 97%, Marea Britanie – 90%, Danemarca – 86%, Spania și Franța – 77%².

În comparație cu țările europene puternic urbanizate, Republica Moldova, la început de mileniul trei, continuă să fie țara cu cel mai scăzut grad de urbanizare în Europa. În anul 2013, doar 42,2% din populația Republicii Moldova locuia în localitățile urbane, iar 57,8% – în cele rurale. Peste 48% din populația urbană locuiește în capitală, iar dacă adăugăm aici și municipiul Bălți, atunci circa 60% din orașenii moldoveni locuiesc în aceste două orașe. În anii '90 a avut loc procesul de dezurbanizare a RM, ce s-a manifestat nu numai prin micșorarea numărului total și al ponderii populației orășenești de la 47,4% în anul 1990 până la 41,0% în anul 2004, dar și în "ruralizarea" modului de viață și a gradului de ocupare a populației din multe orașe mici și suburbii ale municipiului Chișinău³. Indicatorul urbanizării fiind sub nivelul mondial – 51%, dar peste nivelul de 34%, caracteristic țărilor

slab dezvoltate, poziționează Republica Moldova în grupul țărilor în curs de dezvoltare.

Datele Băncii Mondiale estimează în procente creșterea anuală a populației urbane a RM pentru anii 1990-2013. Astfel, perioada anilor 1990-2000 reprezintă procesul perioadei de tranziție, inclusiv în aspect teritorial, ce a condus la formarea unor disproporții în dezvoltarea regională a țării. Către anul 2013 nivelul de urbanizare a crescut până la 0,02%.

Situația actuală a dezvoltării urbane atestă existența unei multitudini de probleme în domeniul socioeconomic, urbanistic și de dezvoltare teritorială în interiorul propriilor granițe administrative. Existența unor disparități regionale, cu precădere între zonele rurale și urbane, solicită alte forme de management public de cooperare și parteneriat teritorial. Astfel, dezvoltarea urbană a RM necesită elaborarea și implementarea urgentă a unor politici și programe de susținere a dezvoltării orașelor, acestea devenind poli de creștere urbană în interesul dezvoltării locale și regionale.

Urbanizarea: fapte și cifre

- Uniunea Europeană este cea mai urbanizată regiune din lume, 80% din populație locuiește în orașe, circa 20% din cetățenii europeni locuiesc în aglomerații de peste 250 mii locuitori, 20% în orașe de dimensiuni medii (50-250 mii locuitori) și 40% în orașe de 10-50 mii locuitori;
- S-a estimat că până în anul 2030, 60% din populația lumii va trăi în medii urbane;
- Aproape 180.000 de persoane, zilnic sunt adăugate la populația urbană;
- Peste 750 milioane persoane sărace trăiesc în zonele urbane fără adăpost adecvat și servicii de bază;
- În țările în curs de dezvoltare populația urbană va crește mai rapid – de la 1,9 miliarde în anul 2000 la 3,9 în anul 2030. În țările dezvoltate populația urbană este predispusă la creștere mai lentă, de la 0,9 miliarde în anul 2000 la un miliard în 2030.

¹<http://databank.worldbank.org/data/views/reports/tableview.aspx>

²Demography – Challenges and Opportunities in a Changing World. Aprilie, 2011.

³ Concepția dezvoltării durabile urbane a RM. Chișinău, 2004. http://www.cisr-md.org/pdf/Concept%20Paper_ro_w